

לימוד אמונה

חלק ב' – כ"ז חשון

מתוך שיחות הרב צבי יהודה קוק זצ"ל

3. ערבוב נסתר ונגלה

גם ההלכה וגם האגדה ופנימיות התורה — שייכים לקדושת התורה, אבל לא בערבוביא. יש על כך ביטוי חריף של ה'חת"ם סופר': "מי שמערבב הלכה ואגדה, כאילו מערב כלאיים". בירור הלכה חייב להיות על-פי נגלה, בכל תוקף. אבל אין כאן פירוד, חס ושלום! יש קשר, שייכות והשפעה. כמו בכלאיים, כל דבר כשר לחוד, ורק לא ביחד. אין כאן חס ושלום התנכרות של ה'חת"ם סופר' לנסתר, ולחלק המחשבי הפילוסופי של התורה המופיע באגדה. כאילו אפשר לאמר שהתורה מכילה רק 'הלכות יבשות'! כאילו אפשר להתנכר לחלק הנסתר, הרוחני, האמוני הפילוסופי המחשבי של תורה! אין לתפוס את דברי התורה בצורה מקוטעת, חס ושלום. "תורת ד' תמימה", ואז היא "משיבת נפש". היא כוללת הלכה ואגדה כאחד, אבל לא בערבוביא, ואין כאן יחס שלילי להתעמקות מחשבת.

זוהי 'תורה שבכתב של ה'חת"ם סופר', אבל נוסף לכך יש גם 'תורה שבעל-פה' משמו, מסורת בעל-פה בשם אבא הרב זצ"ל: "כל מי שאומר בנגלה שאינו מאמין בנסתר, יש לחשוש שבנסתר אינו מאמין בנגלה"! כך גם נמסר לי לפני עשרות שנים על-ידי תלמיד-חכם גדול, רבי עקיבא סופר, נכד ה'חת"ם סופר' דור אחר דור. הוא היה הרב האחרון של פרסבורג, ועבר לירושלים [...]

אמרתי לרב מפרסבורג: בוודאי שאין לערבב הלכה ואגדה — כדברי ה'חת"ם סופר' — שאין לערבב את הצד הנסתר הפילוסופי המחשבי והאמוני יחד עם הצד המעשי. בוודאי שלא, אבל תורת ד' תמימה, והיא כוללת את הכל, גם הלכה, וגם הפצת אור של אמונה ודעת. הוא ענה לי שגם הוא מבין כך את דברי ה'חת"ם סופר': "נגלה ונסתר — הכל פנים של תורה. יש שבעים פנים לתורה. יש גדולי תורה ורוח שעיקרם בהלכה, ויש שעיקר כוחם באגדה. ויש לדייק היטב בהדרכה ולא לערבב. לא לעשות 'דייסא'. אבל התורה כוללת הכל". המערבב הלכה ואגדה כמערבב כלאיים. אבל בכלאיים, כל מין חשוב במהלך החיים. רק הערבוב אסור, כמו בבשר וחלב. הבחנה אינה פירוד.

אם כן, אמונה היא דבר שצריך ללמוד אותו. יסוד הכל הוא בירור אמונת ישראל במובן אמיתי על-פי ספר 'הכוזרי', ורק לאור זה יש לגשת לכל מה שמסביב. זהו העניין המיוחד שלנו. הנקודה היסודית הזאת נמצאת בצורה יותר מבוררת ומפורטת במשנה ובגמרא.

4. עול מלכות שמים ועול מצוות

בפרק שני של המשנה ברכות אנו מוצאים בשם רבי יהושע בן קרחה בנו של רבי עקיבא שאלה ותשובה. השאלה היא: "למה קדמה שמע לוהיה אם שמע?". בסדר התפילה פרשת 'שמע' נאמרה קודם, ולאחריה פרשת 'ויהיה אם שמע'. וכן בתורה שתי פרשיות אלה מחולקות: 'שמע' בפרשת ואתחנן, ואחר-כך 'ויהיה אם שמע' בפרשת עקב. מה הסיבה? רבי יהושע בן קרחה משיב במילים אלה: "כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואחר-כך יקבל עליו עול מצוות". מה הוא המובן של קבלת עול מלכות שמים? אמונה. אמונה במובן האמיתי, היא קבלת עול מלכות שמים. קודמת למצוות, קבלת עול מלכות שמים. היסוד לכל המצוות הוא אמונה. קיימות השקפות ידועות שמגדירות את היהדות כיהדות של מצוות. זה נכון ויפה מאוד, אבל הכל תלוי בגישה, ממה היהדות מתחילה? היא אינה מתחילה ממצוות, אלא עניינה תורה ומצוות; התורה היא המקור של כל המצוות, הכלל והיסוד לכל המצוות. בתוך התורה יש מצוות. כפי שאמרנו, קיימות נוסחאות כאלה: היהדות היא דת פרקטית, היא פרקטית אורטודוקסית. בתוך האורטודוקסיה קיים עוד נוסח: אורטופרקטיה, זאת אומרת פרקטיקה. מהן נמשכות יבשות וריקנות: כך וכך יש לעשות. הנכון הוא שהעשייה צריכה להיות מתוך תורה, מתוך אמונה, אמונה בד'. "יקבל עליו עול מלכות שמים תחלה". לפני הכל. צריך לדייק היטב בלשון המשנה: "ואחר-כך יקבל עול מצוות". לכאורה היה יותר הגיוני שהדברים יתבטאו בצורה אחרת: ומתוך כך יקבל עליו עול מצוות, זאת אומרת, מתוך קבלת עול מלכות שמים, מתוך הבנה, מתוך בירור, מתוך אמונה, יקבל עול מצוות. מתוך הכרת אמיתת הדברים מתחייבת קבלת עול מצוות. אבל מה נעשה ובמשנה לא כתוב ככה? "דברי חכמים כדרבנות וכמשמרות נטועים"! הדברים נאמרו בדיוקם: "אחר-כך". יש צורך בסבלנות. קודם כל צריך להיות ברור ומבורר מה הוא החינוך הנכון, מה היא ההדרכה הנכונה.

(תלמוד תורה ב', פסקאות 3-4)